

4. Creel G. How We Advertised America [Електронний ресурс] / George Creel. — New York: Harper & brothers publishers, 1920. — 467 p. — Режим доступу: <http://archive.org/details/howweadvertameri00creerich> (переглянуто 14 січня 2013 року)
5. Price M. The Transformation of International Broadcasting [Електронний ресурс] / Monroe Price // Razón y Palabra. — 2001. — № 23. — Режим доступу: http://www.razonypalabra.org.mx/gupant/antiores/n23/23_mprice.html (переглянуто 14 січня 2013 року)
6. Терещук В. І. Роль інформаційної складової у руйнуванні радянського домену влади у країнах ЦСР / В. І. Терещук // Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія "Історичні науки" / Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету. — Рівне: ПКСУ, 2011. — Випуск 11. — С. 251–254.
7. Assessing U.S. Public Diplomacy: A Notional Model [Електронний ресурс] / The United States Advisory Commission on Public Diplomacy. — 2010. — 151 p. — Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/149966.pdf> (переглянуто 30 вересня 2012 року)

УДК 327: 339.727.22

Є. Б. Тихомирова

РЕЙТИНГИ ТА РЕНКІНГИ: ІНВЕСТИЦІЙНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНИ

Тихомирова Свєтліана Борисівна – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної інформації Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Проаналізовано інформаційну функцію ренкінгів і рейтингів, їхню роль в інвестиційному позиціонуванні України, вплив на інвестиційні рішення акторів глобального ринку. Автор доводить, що ренкінги і рейтинги країни по різних показниках враховуються у формулах інвестиційних рішень, обумовлюють репутацію та імідж країни. Досліджено можливості застосування рейтингування при аналізі інвестиційного клімату країни.

Ключові слова: асиметрія інформації, імідж, інвестор, інвестиційний клімат, інвестиційне позиціонування, індекс, рейтинг, ренкінг, репутація, Україна.

Е. Б. Тихомирова. Рейтинги и ренкинги: инвестиционное позиционирование Украины

Проанализирована информационная функция ренкингов и рейтингов, их роль в инвестиционном позиционировании Украины, влияние на инвестиционные решения акторов глобального рынка. Автор доказывает, что ренкинги и рейтинги страны по разным показателям учитываются в формулах инвестиционных решений, обуславливают репутацию и имидж страны. Исследованы возможности применения рейтингування при анализе инвестиционного климата страны.

Ключевые слова: асимметрия информации, имидж, инвестор, инвестиционный климат, инвестиционное позиционирование, индекс, рейтинг, ренкинг, репутация, Украина.

Е. В. Tykhomyrova. Ratings and rankings: investment positioning in Ukraine

Analyze the information function of rankings and ratings, their role in the investment positioning in Ukraine, the impact on investment decisions of actors of the global market. The author argues that the rankings and ratings of the country according to various indicators are taken into account in the formulas of investment decisions, determine the reputation and image of the country. The possibility of using rating for the analysis of the investment climate of the country.

Keywords: asymmetry of information, image, investor, investment climate, investment positioning, index, rating, ranking, reputation, Ukraine.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасних умовах дедалі більше набувають актуальності дві аспекти рейтингування і рейтингів: застосування ренкінгів і рейтингів як аналітичних інструментів при виробленні управлінських рішень та інформаційна функція ренкінгів і рейтингів у забезпеченні інформаційної відкритості та прозорості. Останнє стосується, перш за все, проблематики інвестиційного позиціонування, від якого залежить імідж не лише організацій і підприємств, але й імідж держав. При чому, як зазначають аналітики, визначення позиції країни у світовому «табелі про ранги» – важливе завдання для державної політики й корпоративного стратегування, оскільки рейтинг країни по різних показниках враховується у формулах інвестиційних рішень гравцями глобального ринку, впливає на її репутацію, самоідентифікацію й уявлення про своє сьогодення й майбутнє [2, с. 4]

Аналіз останніх досліджень Чимало вітчизняних та іноземних науковців у своїх працях розглядають різні аспекти інвестиційного позиціонування України, її рейтингові позиції у світовому просторі. Серед українських науковців варто виділити праці Я. Бондаренко [1], О. Гребініченко [3], О. Кутаткіної [12], Н. Куляниця, О. Онопрієнко [15], О. Николайчук [13], А. Шульги [19] та інші, переважно економічного дискурсу. Динамізм розвитку глобальних та регіональних ринків зумовлюють потребу систематичного вивчення інвестиційної привабливості країни та врахування її позицій у міжнародних ренкінгах і рейтингах, якими керуються потенційні інвестори при виборі країни-реципієнта інвестицій.

Метою даного дослідження є розгляд існуючих рейтингів як чинника інвестиційної позиції України у сучасному ринковому просторі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Термін «позиціонування» походить від англійського *positioning* (позиціонування, розстановка, ринкова позиція). Інвестиційне позиціонування будемо розглядати як дії, що пов'язані з впливом на свідомість громадськості, як комплекс інформаційних дій, за допомогою яких образ специфічного товару – інвестицій – «розміщається» у свідомості людей разом з тезами про те, що він створений спеціально для них і відповідає їхнім ідеалам [23].

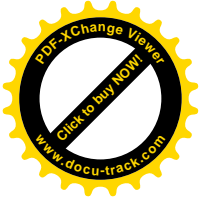
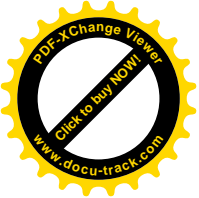
Оскільки позиції описуються найбільш важливими для громадськості атрибутами (параметрами), при інвестиційному позиціонуванні ключовими параметрами можуть бути рейтинги та ренкінги – специфічні інформаційні продукти, що сприяють зниженню асиметрії інформації, створюючи інформаційне поле для інвесторів і формуючи довіру об'єктів інвестування.

Ренкінг (від англ. *rank* – ряд, лінія, шеренга, *to rank* – ранжувати, рангувати) – це перелік об'єктів (наприклад, компаній, країн, людей і т.п.), упорядкованих за будь-якими ранжуючими показниками: економічними, фінансовими або іншими чинниками. Фахівці зазначають, що сьогодні популярні також списки декількох показників для суб'єктів, ранжированих по одному з показників. До таких показників часто відносять характеристики масштабу суб'єкта (капітал, капіталізація, активи, обороти господарської діяльності), оцінки ефективності (прибутків, рентабельності, прибутковості).

Нерідко публікуючи списки ренкінгу компаній за певним показником, вживають термін «рейтинг», що є неправильним, оскільки ренкінги є порівнянням конкретних статистичних даних, а тому вільні від певного суб'єктивізму або упередженості, які нерідко приписують рейтингам. «Відмітною рисою ренкінгів, – зазначають фахівці, – з погляду незалежності результату є їхня об'єктивність. Ренкінги й вихідна інформація не підлягають ніякій експертній або якій-небудь іншій оцінці й обробці, крім виставляння компаній у порядку убавання за ранжированими показниками» [19].

У Таблиці 1 наведено приклад ренкінгу світових банків за сумарними активами.

Таблиця 1

Ранг	Банк	Країна	Активи, млрд. дол.
1	BNP Paribas	Франція	2 674.6
2	Deutsche Bank	Германія	2 551.3
3	HSBC Holdings	Великобританія	2 454.7
4	Barclays PLC	Великобританія	2 325.7
5	Royal Bank of Scotland	Великобританія	2 267.9
6	Bank of America	США	2 264.9
7	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	2 158.5
8	JPMorgan Chase	США	2 117.6
9	Credit Agricole SA	Франція	2 133.0
10	Industrial & Commercial Bank of China	Китай	2 040.7

Близьким до ренкінгу, але не синонімічним поняттям, є термін «індекс», що також може використовуватися при інвестиційному позиціонуванні українських компаній. **Індекс** (від англ. *index* – список, реєстр, показчик) – число (іноді символ або набір символів), показчик місця елемента в сукупності або показник активності, продуктивності, розвитку або зміни чого-небудь. Фахівці зазначають, що, як правило, абсолютні значення індексів не важливі, оскільки більш показовими є зміни індексу у часі, що дозволяють судити про напрямок руху ринку. Вони звертають увагу, що індекси в ряді випадків можуть генерувати рейтинги, якщо впорядковувати суб'єкти згідно з рівнем відповідним їм індексам. У той же час не кожний індекс охоплює весь спектр факторів, оцінюваних рейтингом. Так, наприклад, індекс корупції, оцінюваний Transparency International, є тільки одним з факторів, що враховуються при оцінюванні кредитоспроможності компаній. Таким чином, індекси залишаються факторами, що враховуються при формуванні рейтингу. У той же час, у ряді випадків вони можуть генерувати рейтинг [8].

Рейтинг (англ. *rating* – оцінка, визначення вартості або віднесення до класу, розряду, категорії; *to rate* – оцінювати, приписувати клас, розряд) – це комплексна оцінка стану суб'єкта, яка дозволяє віднести його до певного класу чи категорії. При рейтингуванні враховуються декілька показників різного плану: кількісні позитивні й негативні характеристики, якісні фактори. До останніх відносять, наприклад, стратегію і якість менеджменту, економічну й ринкову кон'юнктуру, ймовірні шляхи розвитку організації в майбутньому, рівень корпоративного керування в компанії, наявність системи ризик-менеджменту і її функціонування, рівень диверсифікованості бізнесу компанії, якість клієнтської бази, активів компанії, наявність великих партнерів і контрагентів, наявність чіткої стратегії розвитку компанії і т.д.

Рейтинг означає **оцінку стану** суб'єкта рейтингування, а не побудову списку суб'єктів рейтингування за ранжиром, як це має місце у ренкінгу. Разом з тим, зазначають фахівці, оцінка стану суб'єкта рейтингування допускає зіставлення з аналогами або абстрактним еталоном [22]. Наведемо приклад рейтингу найнадійнішого світового банку, що сформувався через порівняння кількох показників. При оцінці використовувалися рейтинги провідних світових рейтингових агентств – Standard&Poor's, Fitch Ratings і Moody's Investors Service за комплексом критеріїв, зокрема довготерміновими кредитними рейтингами та сукупними активами (Таблиця 2).

Таблиця 2

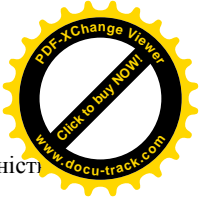
Топ-рейтинг 10 найнадійніших світових банків 2010 р. [20]

Ранг	Банк	Країна
1	KfW	Германія
2	Caisse des Depots et Consignations (CDC)	Франція
3	Bank Nederlandse Gemeenten	Нідерланди
4	Zuercher Kantonalbank	Швейцарія
5	Landwirtschaftliche Rentenbank	Германія
6	Rabobank Group	Нідерланди
7	Landeskreditbank Baden-Wuerttemberg – Foerderbank	Германія
8	Nederlandse Waterschapsbank	Нідерланди
9	NRW.Bank	Германія
10	Royal Bank of Canada	Канада

Як бачимо наведені ренкінги і рейтинги світових банків не співпадають, оскільки спираються на різні принципи і методології підрахунків. Саме тому виникає питання – як співвідносяться між собою ренкінги і рейтинги? Існують два протилежні підходи до оцінки їхнього співвідношення. Дехто вважає, що рейтинг є попереднім етапом у складанні ренкінгу – ранжованого списку. Інші, навпаки, на перше місце ставлять ренкінги, трактуючи їх як базу для формування рейтингів. Саме тому, у подальшому, вважаючи рейтинги та ренкінги не синонімічними поняттями, будемо розглядати їх як близькі і взаємопов'язані чинники інвестиційної позиції України у сучасному ринковому просторі.

Суб'єктами рейтингової діяльності, як правило, виступають спеціалізовані рейтингові агентства – незалежні інститути, основною діяльністю яких є оцінка індикаторів рейтингування і присвоєння відповідного рейтингу. У більшості випадків засновниками агентств є фінансові інститути, інформаційні агентства й консалтингові групи. У деяких випадках агентства закладаються з ініціативи держави (ця практика, на думку фахівців, поширена в Південно-Східній Азії).

При інвестиційному позиціонуванні окремих країн, регіонів чи корпорацій може бути використаний рейтинг інвестиційної привабливості. Зокрема, під **інвестиційною привабливістю країни** розуміється узагальнена характеристика сукупності економічних, соціальних, політичних і правових передумов, що визначають доцільність інвестицій у

національну економіку. Це комплексний рейтинг і враховує велику кількість параметрів, здатних вплинути на успішність інвестування в ту або іншу країну. Він розраховується на основі таких рейтингів:

1. Рейтинг ефективності державного керування Всесвітнього банку (Worldwide Governance Indicators), містить у собі 6 самостійних індексів.
2. Індекс економічної волі (Index of Economic Freedom – The Heritage Foundation), містить у собі 10 самостійних індексів.
3. Індекс умов ведення бізнесу (Doing Business – World Bank Group), містить у собі 10 параметрів.
4. Індекс конкурентоспроможності країн миру (Global Competitiveness Index rankings – World Economic Forum).
5. Індекс розвитку людського потенціалу (ООН).
6. Індекс процвітання країн миру Інституту Legatum (The Legatum Prosperity Index).
7. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – Transparency International).
8. Рейтинг свободи ЗМІ в країнах миру (Global press freedom – Freedom House).
9. Індекс демократії (The Economist Intelligence Unit), містить у собі 5 самостійних індексів [10]

Далі наведена Таблиця 3, що позиціонує Україну з допомогою рейтингу інвестиційної привабливості (на жаль, не в кратшому вигляді).

Таблиця 3

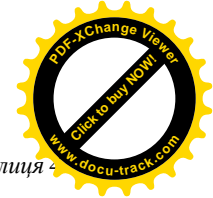
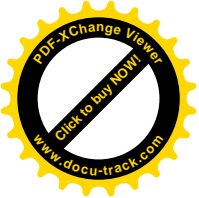
Індексний рейтинг інвестиційної привабливості країн у 2011 р. [6]

Місце	Країна / територія	Бали в 2011 р.	Бали в 2010 р.	Бали в 2009 р.
1	Нова Зеландія	1105,07	1 107,78	1 098,62
2	Данія	1104,91	1 107,56	1 101,43
3	Швеція	1104,39	1107,89	1100,02
4	Фінляндія	1103,41	1 107,11	1 100,88
5	Норвегія	1103,33	1106,56	1 098,76
6	Швейцарія	1102,91	1105,89	1101,07
7	Нідерланди	1101,33	1103,89	1 099,50
8	Канада	1101,2	1 103,56	1 098,69
9	Австралія	1101,07	1 103,22	1 099,50
10	США	1098,24	1 102,11	1 092,02
117	Україна	999,94	1006,56	1008,71
182	Судан	956,93	960,78	968,81
183	ДР Конго	956,83	1 027,67	1 026,88
184	Зімбабве	956,8	966,56	969,5
185	Еритрея	954,28	957,11	973,07
186	Афганістан	953,5	960,56	962,74
187	Чад	952,56	962,44	970,43
188	Південний Судан	951,69	ні	ні
189	М'янма	950,44	953,22	965,14
190	Північна Корея	944,48	964,56	959,86
191	Сомалі	944,44	951,78	959,26

Як бачимо, Україна за підсумками 2011 р. зайняла в комплексному рейтингу інвестиційної привабливості 117 місце (за рік опустилася з 104 місця). Ця позиція є край невисокою, і наша країна уступає не тільки більшості розвинених держав. Лідером серед п'ятірки країн, що розвиваються найшвидше, стала ПАР, яка зайняла 48 місце. Бразилія перебуває на 64 місці, Індія – на 84, а Китай – на 100. Гарних результатів у рейтингу добилися деякі з колишніх республік СРСР, особливо країни Балтії. Естонія зайняла 19 місце, Литва – 29, Латвія – 36. Позиції цих країн майже не змінилися в порівнянні з 2010 роком. Грузія, навпаки, демонструє вражаючий ріст: за рік вона перемістилася з 76 на 63 місце. Успіх Грузії пов'язаний з позитивною міжнародною оцінкою політичних перетворень, що відбуваються в країні економічних і. Грузія – одна з деяких країн миру, якої вдалося за рік зміцнити свої позиції у всіх рейтингах, що враховуються, а по показниках умов ведення бізнесу й економічної волі навіть увійти в групу лідерів. Нижче України перебувають у рейтингу ще кілька країн СНД, зокрема, Киргизстан (129 місце), Білорусі (139 місце), Таджикистані (160 місце), Узбекистані (174 місце) і Туркменістан (181 місце). У списку аутсайдерів рейтингу Північна Корея й Сомалі – країни з екстремальним рівнем політичного й кримінального ризиків відповідно [6].

Інвестиційне позиціонування українських компаній може здійснюватися і на основі такого рейтингового показника як інвестиційний клімат країни. **Інвестиційний клімат** – середовище, в якому протікають інвестиційні процеси, сукупність умов, що впливають на бажання інвестора здійснити вкладення. Він визначається низкою чинників: політична ситуація та її перспективи; загальна макроекономічна ситуація та її перспективи; стабільність і функціональність правового поля; рівень оподаткування і розраховуються спеціалізованими світовими агентствами [5].

За результатами щорічного рейтингового дослідження Міжнародної фінансової корпорації група Світового банку «Ведення бізнесу 2012» Україна погіршила свої позиції з 149 на 152 місця (Таблиця 4) [21]. Проте вже у наступному році піднялася на 15 пунктів у рейтингу Doing Business – 2013 до 137 позиції [24].

Таблиця 4

Рейтинг Doing Business щодо інвестиційного клімату України [21]

Рейтинги за категоріями	2012	2011	Зміни рейтингу
Відкриття бізнесу	112	118	+ 6
Процедури (кількість)	9	10	- 1
Час (дні)	24	27	- 3
Вартість (% від доходу на душу населення)	4,4	6,1	- 1,7
Мінімальний капітал (% від доходу на душу населення)	1,8	2,2	- 0,4
Одержання дозволів на будівництво	180	182	+ 2
Процедури (кількість)	21	21	Без змін
Час (дні)	375	375	Без змін
Вартість (% від доходу на душу населення)	1462,1	1731,4	- 269,3
Подолання неплатоспроможності	156	158	+ 2
Час (років)	2,9	2,9	Без змін
Витрати (% вартості власності)	42	42	Без змін
Норма відшкодування (центів на 1 дол. США)	8,9	7,9	+1

Як бачимо, за категоріями «відкриття бізнесу», «отримання дозволу на будівництво» і «подолання неплатоспроможності» відбулося підвищення рейтингу

Серед ренкінгових методик оцінки інвестиційного клімату дослідники називають ренкінг журналу Euromoney – щорічний дистанційний ренкінг компаній Східної Європи, Північної Америки ринків, що розвиваються, за інтегральним показником корпоративного керування. У ренкінгу беруть участь тільки найбільші по капіталізації емітенти, папери яких входять у фондові індекси. Щорічний ренкінг Euromoney ґрунтується на результатах експертних опитувань, оцінках ефективності й досягненнях компаній за останній рік. Участь у ренкінгу безкоштовна, компанії заповнюють анкети Euromoney, відповідають на питання, що входять у наступні блоки: прозорість структури власності й права акціонерів, фінансова прозорість, структура ради директорів і процес прийняття рішень ради директорів, взаємини з акціонерами інтереси менеджменту компанії [17].

Іншим прикладом застосування методології ренкінгу для позиціонування фондового ринку України може бути проект «Ренкінг публічності на фондовому ринку України». Основою формування ренкінгу стали сайти організацій, які сьогодні дедалі більше стають основним джерелом інформації для потенційних інвесторів і клієнтів. А прозорість і відкритість, у свою чергу, обумовлюють ділову репутацію, яка визначає культуру, принципи організації, а все це разом сприяє інвестиційній привабливості, підвищенню довіри.

У ренкінгу прийняли участь компанії, які мали власний сайт. Загальна кількість торговців цінних паперів (ТЦБ), які прийняли участь у ренкінгу склала 181 ТЦБ, а також 153 банка зі 750 зареєстрованих в Україні компаній. З 343 компаній з управління активами, участь у ренкінгу взяли участь 112 компаній, які мають відповідно власний веб-сайт. За результатами першого етапу ренкінгу у першу десятку компаній-лідерів увійшли компанії, що перелічені у Таблиці 5. Аналогічно здійснювався ренкінг банків та компаній з управління активами [14].

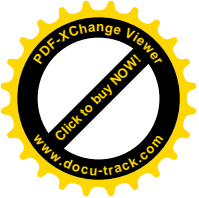
Таблиця 5

Ренкінг українських торговців цінними паперами

№ п/п	Назва компанії	Загальний результат
1	ПрАТ АЛЬТАНА КАПІТАЛ	27
2	ПрАТ ІК ГТТ-ІНВЕСТ	25
3	ТОВ ТРОЙКА ДІАЛОГ УКРАЇНА	18
4	ТОВ УНІВЕР КАПІТАЛ	18
5	ТОВ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА	17
6	ТОВ ТАСК-БРОКЕР	15
7	СП ТОВ ДРАГОН КАПІТАЛ	15
8	ТОВ СКФК	14
9	ТОВ КІНТО ЛТД	14
10	ВАТ ІК ІНЕКО	14

На думку президента Асоціації «Фондове Партнерство» І. Зарі, аналіз веб-сайтів ще раз виявив суттєву диференціацію учасників фондового ринку. В усіх трьох категоріях ренкінгу (торговці ЦП – банки і не-банки та компанії з управління активами) учасники продемонстрували доволі різну ступінь прозорості. Вона підсумувала роботу з аналізу: «є банки і компанії, які максимально відкриті на ринку – на достойному міжнародному рівні, але є і протилежні приклади». Експерт визнає, що, вочевидь, регуляторні вимоги до учасників щодо відкритості і прозорості мають відрізнитися залежно від конкретної діяльності, як, наприклад, у Європі [16].

Важливість і значущість інвестиційного позиціонування українських компаній зумовила інтерес і до такого показника, як оцінка ризику довготермінових інвестицій. Українська консалтингова компанія MPP Consulting щоквартально публікує рейтинг найризикованого бізнесу для інвестицій. За фактом 5 минулих років фахівці констатують, що оцінка 2006 р. на 5 років вперед (до 2011 р.) оправдалась на більш, ніж 80% : повністю виправдалися прогнози кризи на ринку нерухомості, важкого періоду для банківської сфери і спаду в автомобільній галузі. Ці сфери зайняли тоді три верхні рядки рейтингу і були віднесені до найризикованих категорій D і E. Найризикованими галузями для інвестицій в Україні найближчі 5 років будуть десять основних напрямків діяльності, що подані у Таблиці 6 [16].

**Найризиковані галузі для інвестицій в Україні
найближчі 5 років**

Місце	Галузі для інвестицій	Рівень ризику*
1	Земля	95
2	Банківська сфера	88
3	Нерухомість	84
4	Будівництво	82
5	Страховання	81
6	Будматеріали	78
7	Автомобільна галузь	77
8	Металургія	75
9	Вугільна галузь	73
10	Рекламна галузь	72

* указано рівень ризику інвестування в галузі (за 100-бальною шкалою)
 А – 1-20;
 В – 21-40;
 С – 41-60;
 D – 61-80;
 E – 81-100.

Висновки. Ренкінги і рейтинги виконують важливу інформаційну функцію в інвестиційному позиціонуванні України, впливаючи на інвестиційні рішення акторів глобального ринку. Вони враховуються у формулах інвестиційних рішень, обумовлюють репутацію, імідж та інвестиційний клімат країни.

Перспективи використання результатів дослідження. Результати проведеного дослідження можуть бути використані для проведення подальших наукових досліджень та бути основою для розробки заходів щодо підвищення позицій України у міжнародних рейтингах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Я.М. Інвестиційна привабливість України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://s-journal.cdu.edu.ua>.
2. Глобальный рейтинг интегральной мощи 100 ведущих стран мира. Доклад – 2008 к обсуждению. 2-е издание, дополн. – М.: Международная Академия исследований будущего, 2008. – 148 с.
3. Гребініченко О. Ю. Міжнародні рейтинги держави як фактор зовнішніх інформаційних впливів / О. Ю. Гребініченко // Нова парадигма, 2008, № 76. – С. 151–163.
4. Доклад о мировых инвестициях, 2011 год [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/development/surveys/docs/investments2011.pdf>.
5. Инвестиционная привлекательность страны, региона, отрасли [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://investors.ru/investitsionnoe-prostranstvo/investitsionnaya-privlekatelnost-strani-regiona-otrasli.html>.
6. Индексный рейтинг инвестиционной привлекательности стран [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ra-national.ru/ratings/world-raitings/index-raiting>.
7. Индекс инвестиційної привабливості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua>.
8. Карминский А.М. Энциклопедия рейтингов: экономика, общество, спорт / Карминский А.М., Полозов А.А., Ермаков С.П. – М.: ЗАО ИД «Экономическая газета», 2011. – 349 с.
9. Карминский А. Рейтинги в экономике. Методология и практика / А.Карминский, А.Пересецкий, А.Петров – М.: Финансы и статистика, 2005. – 240 с.
10. Комментарий к комплексному рейтингу инвестиционной привлекательности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ra-national.ru/ratings/world-raitings/index-raiting/index-raiting-comment>.
11. Крупнейшие банки мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wbanks.ru/top-world-banks.html>.
12. Кугаткіна О.Ю. Позиціонування України у міжнародних інвестиційних рейтингах / О.Ю. Кугаткіна // Збірник наукових праць. Вип. 45/ Відп. редакції В. Є. Новицький. – К: Інститут світової економіки і міжнародних відносин, 2005. – С.109 – 118.
13. Николайчук О. Інвестиційна привабливість України кризь призму міжнародних рейтингів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbv.gov.ua>.
14. Оголошено результати «Ренкінгу публічності на фондовому ринку України» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.reserve-am.com.ua/uk/press-center/291-ogoloseno-rezultati-na-fondovomu-rinku.html>.
15. Онопрієнко О.Д., Куляниця Н.О. Міжнародні рейтинги України як критерій її інвестиційної привабливості – http://www.nbv.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_3/Onoprienko_311.htm.
16. Рейтинг рискованных инвестиций 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mppconsulting.com.ua/newsr/4Q2011.html>.
17. Рэнкінг журналу Euromoney [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nccg.ru/site.xp/051050056.html>.
18. Рэнкінги [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ra-national.ru/rankings>.
19. Самые надёжные банки мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.wbanks.ru/world-safest-banks.html>.
20. Тенденции инвестиционного климата Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mayger.ua/ru/analitika/tendentsii-investitsionnogo-klimata-ukrainy>.
21. Хотинская Г.И., Карпузов Ю.С. Рейтинги и рэнкінги [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bull-n-bear.ru/investments/school.php?investments=rat_2.
22. Чумиков А.Н. Политическая коммуникативистика: место в коммуникационном научном спектре, актуальные задачи прикладного применения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.vibori.info/apn/terkom.doc>.
23. Шульга А. Ю. Уровень инвестиционной привлекательности регионов Украины // БИЗНЕСИНФОРМ, 2010, № 2. – С. 9-12.
24. Doing Business 2013: Smarter Regulations for Small and Medium-Size Enterprises. Washington, DC: World Bank Group [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>.